

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ ДО ГОМОГЕНДЕРНОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ЇХНЬОЇ ДИТИНИ

Одне з найскладніших випробувань у житті гомосексуала – це його стосунки з батьками та іншими членами сім'ї. Чимало молодих людей, які роками борються з власною сексуальною індивідуальністю, переживають через відчуття сильного потягу до осіб своєї статі і час від часу мають гомосексуальні контакти, почувають себе дуже ізольованими і чужими у власних сім'ях, серед друзів, у суспільстві загалом [2]. Вони прагнуть підтримки і прийняття. З іншої сторони відчувають страх перед відвертим обговоренням їхньої сексуальної незвичності.

Сім'я – це не просто група осіб, емоційно пов'язаних між собою. Це певна система, в якій кожна людина, часто несвідомо, розвиває типову поведінку, що, на її думку, забезпечить найуспішніше задоволення її запитів. Мета будь-якої створеної людьми системи – якнайповніше задовольнити потреби кожного її члена і зберегти життя самої системи. Очевидно, навіть у найкращих системах ці дві мети можуть інколи не узгоджуватись між собою. Але якщо якась із цілей досить послідовно переважає на шкоду іншій, система перестає функціонувати. Коли з'ясується, що хтось із членів сім'ї – гомосексуал, це дуже часто веде до змін основ системи.

Часто батьки переживають відчуття сорому за те, що їхня дитина є гомосексуалістом. Воно так чи інакше пов'язане з тим, що подумують і як відреагують інші [5].

Реакція на гомосексуальність члена сім'ї загострюється ще й через існування жадливої хвороби – СНІДу. Якщо гомосексуаліст пройшов тестування на ВІЛ-інфекцію і результати негативні, він переважно досить швидко повідомляє про це сім'ю, сподіваючись заспокоїти всіх. Проте не всі проходять таке тестування. Оскільки не всі хочуть знати його результати, різні геї та різні сім'ї неоднаково вирішують цю складну проблему [6].

Метою статті є висвітлення дослідження психологічних особливостей ставлення батьків до гомогендерної сексуальної поведінки їх дитини. Завдання: описати етапи психологічного прийняття факту гомогендерної сексуальної орієнтації дитини її батьками і визначити вплив цього процесу на сімейну систему відносин.

Найчастіше на повідомлення про гомосексуальність дитини батьки реагують запереченням. Це перша реакція, що відображає ставлення батьків до думок чи відчуттів, до речей, з якими, як вважають вони, змиритися неможливо. Для деякого з батьків гомогендерна сексуальна орієнтація – хвороба, аморальна поведінка, що не вписується в їхню систему цінностей.

У зв'язку з багатьма іншими кризовими життєвими ситуаціями чітко визначено існування станів шоку і несприйняття та досліджено їхню роль у людському житті. Серед таких ситуацій найтиповішими є дві. Д-р Елізабет Дублер-Росс у своїй праці "Про смерть та помирання" викладає результати опитування більш ніж двохсот невиліковно хворих пацієнтів. Вона стверджує, що майже в усіх **першою реакцією** на звістку про свою хворобу було заперечення: "Ні, не в мене. Це неправда" [5].

У відповідності з дослідженням Девіда К. Світзера, переважна частина батьків описує свою реакцію на виявлену гомосексуальність дитини як переживання втрати дитини. Дехто навіть стверджує, що через внутрішні конфлікти, неприйняття гомогендерної сексуальної поведінки як такої, подібне повідомлення сприймається ще гірше за смерть. Заперечення та шок, що розглядаються як частина першого етапу отримання звістки про невиліковну хворобу і біду, є зазвичай і складовою першої реакції на повідомлення про гомосексуальність дитини чи іншого члена сім'ї: "О, ні! Це неправда. Тільки не наша дитина (не мій чоловік/дружина)".

Спочатку після отримання такої звістки деякого з батьків охоплює почуття нереальності всього, що відбувається. Вони переживають суміш інтелектуального несприйняття факту і емоційного заціпеніння, стан загального знечулення. Це природна відповідь людського розуму та емоцій на надзвичайно болісну реальність. Вона схожа на шок в організмі після сильної фізичної травми. Це буфер, тимчасовий захист від болю, який дає час, щоб мобілізувати інші захисні функції та ресурси і допомогти прийняти втрату. Його мета – дозволити психо-травмуючій ситуації пройти через свідомість поступово [7].

Особливо важко переживають гомогендерну сексуальну поведінку своїх дітей ті, кому настільки складно було визначитись як індивідам, що вони знайшли себе тільки в ролі батьків. У такому випадку будь-які прикrostі чи розчарування, пов'язані з життям дитини, стають особливо болісним ударом і перетворюються на серйозну загрозу сенсові власного життя.

Другий етап переживання горя настає з послабленням шоку, коли описана актуальна життєва ситуація дитини стає очевиднішою. Паркс називає цей етап тужливим. На нього припадає велика кількість сильних і часто суперечливих переживань, вчинків. Усвідомлення факту гомосексуальності своєї дитини породжує відчуття болю, спустошення, гніву, провини і розгубленості. На фізіологічному рівні спостерігається втрата апетиту, порушення сну, нудота, бажання плакати. Батьки часто відчувають складність у спілкуванні з дітьми. Наприклад, це може виявитись в утриманні від фізичних виявів любові.

Багато вчинків у цей час спрямовано на збереження стану речей таким, яким він був, або принаймні таким, яким його бачили і хотіли мати батьки. При цьому використовується прямиий чи завуальований примус, з підкупом, зі ширими і відвертими розмовами у намаганні все якось згладити. Батьки можуть спекулювати співчутливістю дитини чи її почуттями відданості сім'ї або використовувати фінансові важелі.

Третій етап переживання горя, за Парксом, – це дезорганізованість і відчай. В описі реакції людини на смерть Девід К. Світзер знаходить подібність із реакцією батьків на гомосексуальність їхньої дитини. Цей етап починається зі зниження інтенсивності та частоти плачу, гніву, відчуття провини, розгубленості та інших виявів поведінки, типових для другого етапу. Правда про гомосексуальність дитини поступово починає усвідомлюватись і сприйматись як даність. Батьки і дитина можуть знайти компроміс, але пригніченість, ніяковість і напруженість у стосунках між самими батьками, а також батьками і сином чи дочкою все ж залишаються. Батьки відмовляються від більшості намагань повернути минуле, але вони ще не бачать перспективи у власному майбутньому і майбутньому сім'ї. Вони намагаються не думати про нього, а якщо думають, воно уявляється їм безрадісним і похмурим.

Завершальний етап переживання горя Паркс називає перебудовою. Припиняються спроби зацепитися за минуле, зникають останні залишки сподівань на те, що дитина-гомосексуал зміниться, а ситуація починає сприйматися такою, якою вона є насправді. З покращенням стосунків між самими батьками, між ними і сином чи дочкою може настати шире примирення. Навіть, якщо батьки необов'язково схвалюють поведінку дитини, вони починають її приймати. Вони можуть думати про своє майбутнє, по-новому сприймаючи самих себе, змінивши самозвинувачення та жаль до себе на самоповагу. Вони висловили свій гнів і подолали його. Депресія, яку батьки переживали у зв'язку з цією ситуацією, відійшла. Як не слід реакцію батьків на попередніх етапах тлумачити як дуже "негативну" і дуже песимістичну, так і цей етап не треба характеризувати як завжди дуже "позитивний" і дуже оптимістичний. Проблеми батьків, дітей, сім'ї в цілому, що постали за цей період, часто вирішуються не до кінця. Розчарування й смуток можуть ніколи не відійти, але якщо попередні етапи вдалося пройти успішно, на даному відбувається суттєва перебудова особистого і сімейного життя [5].

Як і смерть члена сім'ї, інформація про гомосексуальність сина чи дочки від самого початку впливає на зміну сприйняття членами сім'ї один одного, а тому змінює саму систему сім'ї, стає загрозою для неї. Батьки не лише неоднаково реагують власне на дитину, періодично напруженість з'являється і між ними. Іноді смерть дитини одразу робить чоловіка і дружину ближчими; однак іноді між ними з'являється бар'єр. Оскільки з'являється необхідність серйозних змін у стосунках, батьки переживають відчуження один від одного, інколи навіть почуття образи. Потреби, які раніше задовольняла присутність дитини більше не задовольняються. Батьки шукають задоволення потреб один в одному, у той час як кожен із них, очевидно, не надто здатний на це, що породжує розчарування, напруження і гнів. Навіть якщо батьки пережили подібне, реагують вони на нього по-різному: хтось вибухає гнівом, хтось закривається в собі. За таких обставин спілкування стає надзвичайно складним, а тому важко залагоджувати навіть звичні буденні проблеми. Ще складніше дотримуватися нейтралітету в щоденному житті, якщо хтось один з батьків чи лише брат або сестра знають про члена сім'ї – гомосексуала. Таємницю треба старанно оберігати. Вільний вияв почуттів та відкрите спілкування гальмується, а напруга зростає [1].

Часто, коли з'ясується, що син чи дочка - гомосексуал, батьки починають це приховувати від інших. Горюючи за померлим, людина більше відчуває себе частиною спільноти, де знаходить підтримку. Але, з'ясувавши, що її дитина – гомосексуал, вона здебільшого відчуває ізоляваність і залишається на самоті у своїй сім'ї, щоб по-різному переживати тягар своєї ноші, почуття провини, сорому, гніву, розгубленості [5].

Саме гнів може змушувати почувати себе так, ніби хтось чи якась група людей забрала сина чи дочку. Батькам здається, що їхня дитина просто потрапила під вплив і не встояла перед спокусою. Думки батьків за своїм змістом сповнені помсти. Все це – частина поширеного небажання відпустити тих, кого любимо: утратити їх або у зв'язку зі смертю, або у зв'язку з обранням ними шляху, який суперечить певним бажанням.

Іноді батьки не готові допомагати дітям переходити до автономії, надаючи їм з віком все більше свободи. У такому разі вони схильні використовувати свою свободу всупереч баченню майбутнього своєї дитини, її вчинків, що склалось роками. Такі батьки починають сердитися через втрату контролю, навіть якщо раніше усвідомлювали, що не можуть контролювати життя дитини завжди. Часто їхня перша реакція - це: "Чому наша дитина так чинить із нами? Якби вона дійсно любила нас, то не пішла б на все це!" [3].

Про те факти свідчать, що гомосексуальність людини може брати свій початок від зачаття, протягом ранніх років життя, або і того, й іншого. Вона розвивається упродовж тривалого часу, охоплюючи період дитячої залежності, а далі років дорослості. Безумовно, ми вибираємо певні вчинки, але сам стан не підлягає жодному простому і самоусвідомленому вибору [4].

Отже, коли батьки виявляють, що їхній син чи дочка – гей або лесб'янка, вони зазвичай переживають кризу. Під загрозою опиняється все: їхнє уявлення про себе, про сім'ю, їхня репутація, сімейна система як така. З іншої сторони, будь-яка криза спроможна підштовхнути до рівня, на якому відбувається обмін інформацією, усвідомлення своїх переживань і спілкування про свої почуття, що, у свою чергу, може спонукати до якісно нових відносин. Крім того, усвідомлення подібностей між переживанням горя у зв'язку зі смертю і складною реакцією на виявлення гомосексуальності сина чи дочки відкриває перспективу, яка може допомогти адекватніше зрозуміти відчуття і переживання, що виникають, прожити їх, як частину закономірного процесу, не намагаючись пригнічувати їх, обминувши важливі завдання кожного етапу.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вестхеймер Р.К.* Энциклопедия сексуальности человека / Р.К. Вестхеймер [пер. с англ. А.О. Кутуменой]. – М. : Медицина, 1995. – С. 400-405.
2. *Говорун Т.* Стать та сексуальність: Психологічний ракурс / Т. Говорун, О.Кікінеджи. – Тернопіль: Богдан, 1999. – С. 350-353.
3. *Карсон Р.* Анормальная психология / Р. Карсон, Дж. Батчер, С. Минека. – СПб. : Питер, 2004. – С. 696-703.
4. Кон И.С. Введение в сексологию / И.С. Кон. – М. : Медицина, 1990. – С. 320-322.
5. *Світцер, Девід К.* Бути батьками гомосексуаліста. Ви і ваша дитина-гомосексуал / Світцер, К. Девід. – Львів: Кальварія, 2001. – С. 10-66.
6. *William R. Stanton* Human Sexuality: An Encyclopedia. – New York: Garland Publishing, 1994. – P. 64-65.
7. *Wayne Dynes* Encyclopedia of Homosexuality. – New York: Garland Publishing, 1990. – P. 146-148.

Подано до редакції 28.10.09

РЕЗЮМЕ

У статті подано особливості сприймання батьками гомосексуальності їхніх дітей і вплив цього фактора на сім'ю як цілісну систему.

Ключові слова: сім'я, гомо сексуальність, дитина, гомо гендерний, відносини.

О.А. Козачук

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОТНОШЕНИЯ РОДИТЕЛЕЙ К ГОМОГЕНДЕРНОМУ СЕКСУАЛЬНОМУ ПОВЕДЕНИЮ ИХ РЕБЕНКА

РЕЗЮМЕ

В статье исследуются особенности восприятия родителями гомосексуальности их детей и влияние этого фактора на семью как на целостную систему.

О.А. Козачук

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PARENTS' ATTITUDE TO THEIR CHILD'S HOMOSEXUAL BEHAVIOR SUMMARY

The article describes features of parents' attitude to their children's homosexuality and impact of this factor on the family as an integral system

---